

Petesné Horváth Anna

Miként alakíthatjuk az
eltelepített oltványok koronáját?

A követelménymodul megnevezése:
Gyümölcsstermesztés

A követelménymodul száma: 2228-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-010-30

MUNKKANYAG

MIKÉNT ALAKÍTHATJUK AZ ELTELEPÍTETT OLTVÁNYOK KORONÁJÁT?

ESETFELVETÉS–MUNKAHELYZET

Gondolja végig, hogy hogyan alakul a fák koronája beavatkozás, metszés nélkül! A korona alakító és termőkori metszés hogyan befolyásolja a fák növekedési erélyét, termőképességét és a termés mennyiségét, minőségét?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. A koronaalakítás célja

Gyümölcsfáink többsége természetes koronát fejlesztve nem képes megfelelő mennyiségű és minőségű gyümölcsöt teremni. Ezért mesterséges beavatkozással, metszéssel kell a koronát kialakítani. Természetesen a korona alakításánál figyelembe kell venni a természetes, fajra jellemző növekedési sajátosságokat. Ismerni kell a természetes korona alakját, a hajtások szögállását és a korona sűrűségét is.

A korona alakítás célja

- a kívánt koronaforma kialakítása
- a termőegyensúly elérése
- a napfény maximális kihasználása
- a gyümölcsstermelés szabályozása
- a koronatérfogat szabályozása

A gyümölcsfa természetes növekedési erélyét különbözőképpen befolyásolhatjuk, a metszésen kívül trágyázással, azaz jó tápanyag ellátással, öntözéssel és kisebb mértékben növényvédelemmel. A mesterséges koronaformák általában korábban fordulnak termőre. Nagyban befolyásolja a választott alany, a szemzés magassága. Arra törekszünk, hogy minél kisebb koronát fejlesszen a gyümölcsfa, mert könnyebb a metszése, a zöldmunkái – hajtásválogatás, hajtások lekötözése, termés ritkítása – a termés betakarítása, valamint hatékonyabb a növényvédelme is. A gyümölcsfákat különböző koronaformára neveljük. A koronaforma a gyümölcsfák vázágainak térbeli elrendezését jelenti. Elvárásaink a koronaformákkal szemben a következők: minél hamarabb termőre forduljon, kialakuljon a termő egyensúly, a napfényenergiát a leghatékonyabban kihasználja. Általában 4–8 év alatt alakítjuk ki a kívánt koronaformát. Ez idő alatt a rendelkezésre álló teret kitölti, utána kevés beavatkozással a biológiailag lehetséges hozamot eléri. A metszés és a metszést kiegészítő eljárások alkalmazása valamint a termésritkítás együttesen a termőfelület és a termés szabályozása.

A gyümölcsstermő növényeket a termésük alapján a következőképpen csoportosítjuk: almatermésűek, csonthéjasok, héjasok, bogyósok és különleges gyümölcsök.

Almatermésűek: alma, körte, birs, naspolya

Csonthéjasok: őszibarack, kajszi, szilva, cseresznye, meggy

Héjasok: dió, mandula, gesztenye, mogyoró

Bogyósok: szamóca, málna, ribiszke, köszméte, josta, szeder

Különleges gyümölcsök: bodza, homoktövis

2. A koronaalakra ható tényezők

A korona alakját egyidejűleg több tényező befolyásolja. Fontos szerepet játszik a fa életkora

Életkor

1. szakasz: fiatalkor, az intenzív növekedés időszaka, kialakul a korona, mely a termés hordozására képes. A koronán helyezkednek el a termést hozó szervek, a termőrészek.

2. szakasz: a termőkor, amikor az évi termőkori metszés szabályait betartva, a fa a lehető legtöbb termésmennyiséget képes teremni. A hajtásnövekedés és a termésmennyisége egyensúlyba van. Természetesen a termesztés optimális körülményeit biztosítva.

3. szakasz: idős kor, a csökkenő terméshozamok kora. A hajtásnövekedés üteme, intenzitása csökken, a termés elaprózódik, gazdaságtalanná válik a termesztés.

Faj és fajtatulajdonságok

Az egyes gyümölcsfajok eltérő koronaformát fejlesztenek. Lehetnek merev növekedésűek, ritka rügyállásúak, erőteljes sudarat nevelők, vagy pedig egy idő után a sudár elveszíti uralkodó helyzetét. Természetesen ugyanúgy az egyes fajták növekedése között is nagy különbségekkel találkozunk. Vannak korán és későbbben termőre forduló fajták ugyanazon a fajon belül.

Az éghajlati és talajviszonyok

A rügyek és vesszők beérését befolyásolják elsősorban az időjárási viszonyok. Egyes gyümölcsfajok a könnyen felmelegedő talajokon érzik jól magukat, mint az őszibarack és a kajszli.

Az alany hatása

Az alany a nemes növekedési erélyét különbözőképpen befolyásolja. A törpe növekedésű alanyok a nemes növekedési erélyét lelassítják, a nemes rész könnyen alakítható gyenge növekedésű lesz. A magas szemzéssel ez a folyamat növelhető, különösen az alma esetében figyelhető meg.

3. A metszés elméleti alapjai

A csúcsi dominancia

A hajtások növekedési erélye attól függ, hogy a rügy, a vesszőn hol helyezkedik el. A vessző csúcsán elhelyezkedő rügyből fejlődik a legerősebb hajtás. Az alatta lévő rügyből fejlődő ugyanolyan erősségű vagy sokszor még erősebb növekedésű hajtást, vesszőt konkurens hajtásnak illetve vesszőnek nevezünk. A csúcsrügy alatt levő rügyekből fölülről lefelé haladva egyre gyengébb hajtások fejlődnek, gyakran az alsó rügyek ki sem hajtanak. Metszés után kevesebb rügy marad a vesszőn, és ha a vesszőt le is kötözzük vízszintest megközelítően, minden rügyet kihajtásra készítünk. Közel azonos helyzetű rügyekből, a hajtások is közel azonos erősségűek lesznek. Az almatermésűek esetében előnyös, mert termőrész képződésre készítjük a fákat.

A metszés és a kihajtás erőssége

1. A hajtásnövekedés erőssége éven belül is változik.
  - Rügyfakadás után intenzíven fejlődnek a hajtások, az előző évben felhalmozott tápanyagkészletekből.
  - Fokozott növekedés szakasza, elegendő víz és tápanyag áll a rendelkezésükre.
  - A termőrügy differenciálódás szakasza, a hajtásnövekedés lelassul, majd leáll, kialakulnak a termőrészek és kifejlődik a termés.
  - A gyümölcsfejlődés szakasza, a termés, a rügyek és a hajtások beérnek, felkészül a fa a nyugalmi állapotra.
2. A kihajtás erőssége természetesen a rügy fejlettségétől is függ.
3. A vesszőn elfoglalt helyzetétől is függ a hajtásnövekedés erőssége.

4. A vessző helyzete a koronán belül, meghatározza a hajtásnövekedés intenzitását.
5. A metszés erőssége döntően befolyásolja a hajtásnövekedés erősségét.

4. Metszésmódok

Rügyre metszés: a vesszőket a kívánt hosszúság felett lemetsszük, közvetlenül a rügy felett. Legtöbbször ezt a módot alkalmazzuk. Csonkot nem hagyunk, hogy a seb minél gyorsabban behegedjen.

Íz közre metszés: két rügy között úgy vágjuk el a vesszőt, hogy csonk marad. Ifjításkor alkalmazzuk. Gyűrűre metszés: akkor alkalmazzuk, amikor az ággyűrűből fejlődő hajtásra szükség van

Tőre metszés: nem hagyunk ággyűrűt.

5. Metszést kiegészítő eljárások

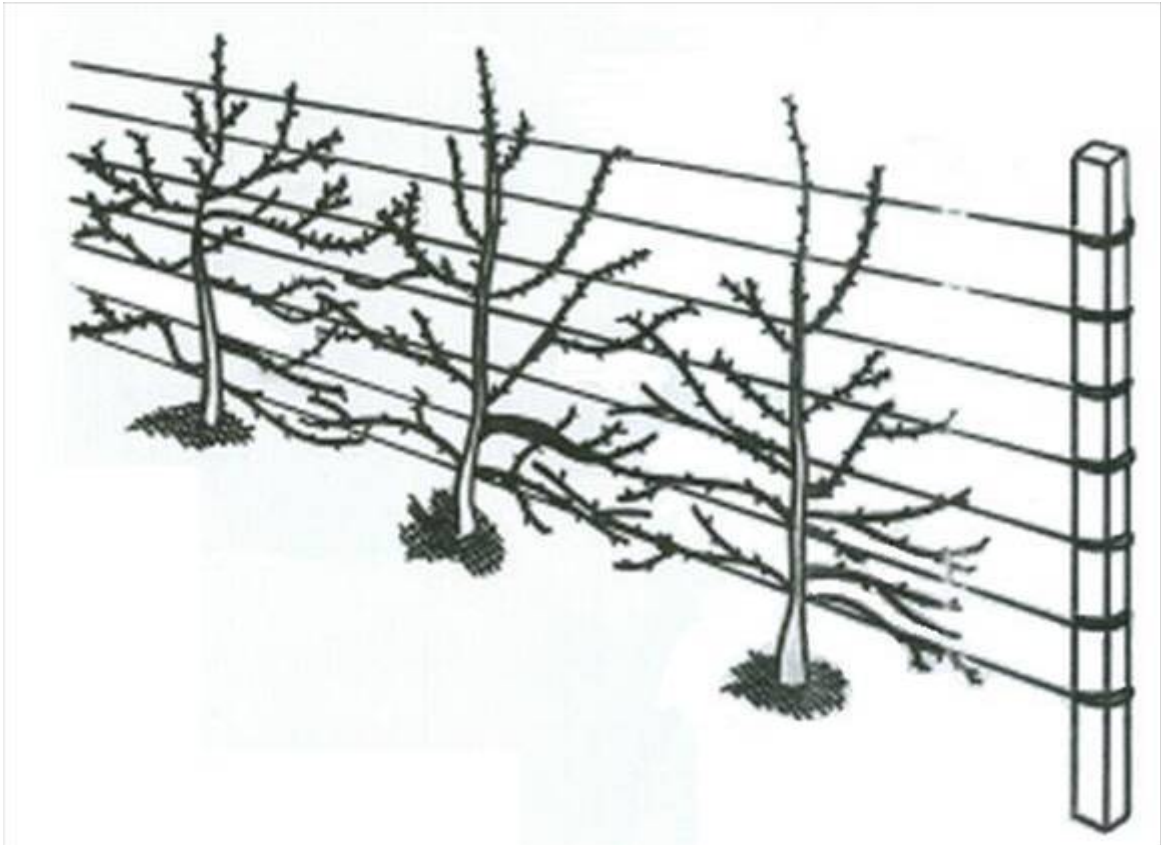
Már a korona alakítás során különböző metszést kiegészítő eljárásokat alkalmazunk:

- hajtások lekötözése (almatermésűeknél június végéig),
- hajtásválogatás (elsősorban az őszibaracknál, de almatermésűeknél is gyakori),
- hajtások csavarása, roppantása, a fásodás kezdetén, elsősorban az almánál, a hajtások növekedési erélyének csökkentésére szolgál. A hajtások gyorsan behegednek, termőhajtásokká alakulnak,
- a termésritkítás, a természetes gyümölcshullás utáni termés szabályozás, ami termőegyensúly megtartására, valamint darabos, minőségi gyümölcs elérésére szolgál.

6. Alkalmazott koronaformák

Almatermésűek

Az almatermésűeknél az utóbbi évtizedekben az orsóformák kerültek előtérbe, szabadorsó, karcsúorsó, szuperorsó. Régebben különböző sövényformákat is alkalmaztak, de ezeket munkaigényességük és egyéb szempontok miatt a szakemberek nem javasolják.

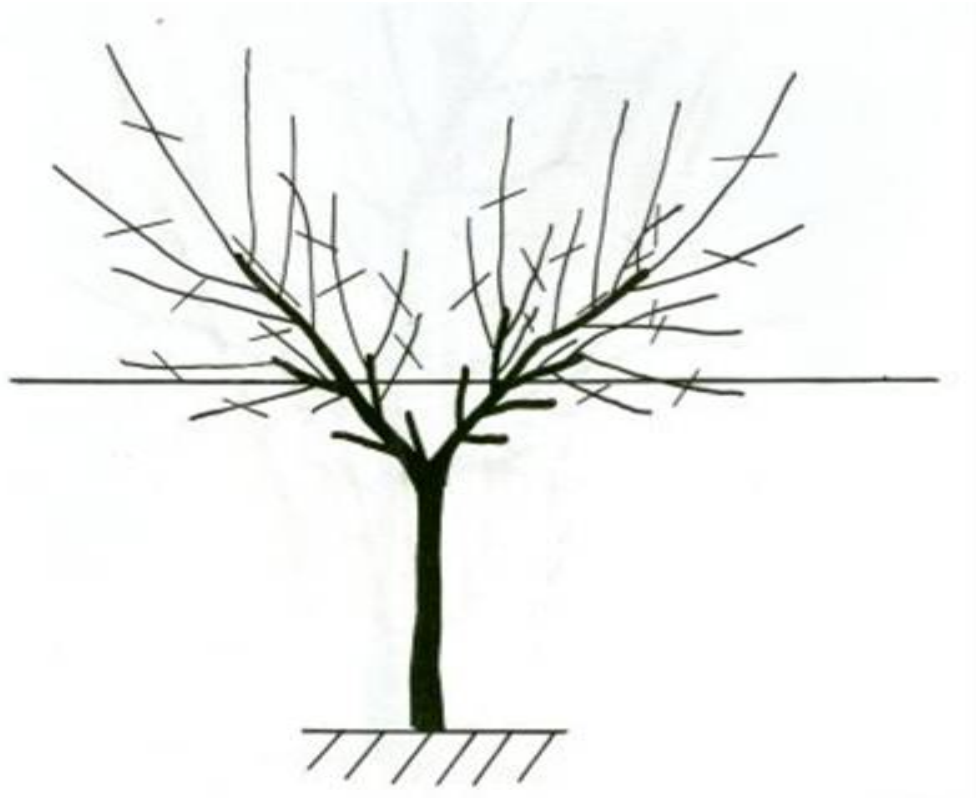

1. ábra Hungária sövény!

Csonthéjasok

A csonthéjasoknál a leggyakrabban használt koronaformák a következők:

- őszibarack: katlan korona, karcsú orsó, Y korona

2. ábra Y korona?

Kajszi, szilva, cseresznye, meggy: váza korona, kombinált korona, karcsúorsó

Héjasok

Dió, mandula gesztenye: váza korona, kombinált korona, mandula esetében karcsúorsó.

Mogyoró: törzsés fácskát alakíthatunk, de bokorforma is maradhat.

Különleges gyümölcsök

Bodza, homoktövis: törzsés fácskát nevelhetünk, de bokorforma is maradhat.

A metszés ideje

A gyümölcsfák metszésének ideje általában nyugalmi állapotban van. Figyeljünk a hőmérsékletre, mert -5 °C alatt a vesszők fagyfoltosak lesznek, a kezünktől, tehát ne metszünk. Vannak kivételek az őszibarack és a kajszi, a különböző kórokozók miatt, amelyek az ágelhalást okozzák, csak tavasszal célszerű metszeni. A cseresznye és a meggy metszését augusztusban javasoljuk.

A metszés eszköze

---

2 A szerző saját rajza

A metszéshez metszőollót használunk. Különböző gyártmányú ollókat használhatunk, melyeknek más és más alakja lehet. A metszőolló jól karbantartott éles legyen. Ennek érdekében köszörülni, és rendszeresen fenni kell! Napi használat esetén naponta fenjük. A módja a következő: a metszőollót mindig szétszedve, a domború oldalán fenjük. Bal kezünkkel kitámasztjuk az ollót, jobb kézzel a penge tövétől haladunk körkörös mozgással. Először a durva fenőkővel, majd a finom fenőkővel fejezzük be a fenést. A pengét megtöröljük, megolajozzuk és összezsavarozzuk. Papírlapon próbáljuk ki az ollót. Összezárt állapotban a fény felé tartva nem lehet rés a vágó és a támasztópenge között. A későbbiekben vastag ágak vágásához ágvágó ollót és kerti fűrészszót használunk.

Az alakító metszés időtartamát befolyásoló tényezők

Az alakító metszés függ attól, hogy milyen gyümölcsfajt, fajtát termesztünk, és milyen koronaformát kívánunk kialakítani. Ebből adódóan a fiatal fák esetében 4-5 éves kor alatt alakító metszésről, 4-5 éves kor felett, pedig termő fák metszéséről beszélünk. Természetesen a dió esetében 8 évig tart az alakítás. Az alakító metszés és a termő fák metszése természetesen nem válik el élesen egymástól, hiszen arra törekszünk, hogy fáink minél hamarabb teremjenek, másrészt a már termő fákat 4-5 éves kor után folyamatosan ifjítjuk, egyben tehát alakítjuk is.

7. Az almatermésűek koronaalakító metszése

Orsóformák

Az eltelepített suhángot koronába metsszük. Ez azt jelenti, hogy a kívánt törzsmagasság 60-80 cm felett, 6 - 8 fejlett rügyet hagyunk, felette a sudara lemetsszük. A rügyekből fejlődő hajtásokat a nyár elején 30 - 40 fokos szögben lekötözzük. Természetesen nem az összeset, csak 3 - 4 hajtást. Lehetőleg sor irányban hagyjuk meg a hajtásokat. A felesleges hajtásokat töből eltávolítjuk. A következő években a fejlődő sudarat visszametsszük, a központi tengelyen fejlődő hajtásokat pedig lekötözzük, illetve a sűrítő hajtásokat töből eltávolítjuk. Az orsóformáknál harmonikus összhangot kell teremteni az elsőrendű elágazások és a központi tengely között, hogy a sudár (központi tengely) megfelelő dominanciája érvényesüljön. Az elágazások nem fejlődhetnek a központi tengely rovására. Kerüljük a fiatal fák erős metszését. A lekötözött hajtásokból vázágakat nevelünk, ezeket a vesszőket nem metsszük vissza. Az erős metszés erős hajtásnövekedésre serkenti a fát. Ezt mindenképpen kerüljük el. A térkitöltő és termőrész-tartó elágazások mennyiségét a fa növekedési erélye és a termőfelülete alapján határozzuk meg. Túl sűrűre nem érdemes hagyni, mert a korona belseje nem kap elég napfényt. Az orsóformák lényege, hogy a sudáron az elágazások szótan, spirálisan helyezkednek el. Az alsó 3 - 4 ágcsoporthoz kell a legerősebbnek lennie, hogy a magasabb helyzetű ágak ne tudjanak túlerősödni. A negyedik évtől szükségessé válik az alsó ágak ritkítása, esetleg ifjítása is. Már az első évtől kezdve a meredeken felfelé törő vesszőket töből eltávolítjuk, vagy még nyár elején hajtásválogatáskor kitörjük.

A karcsú orsó kialakítása

MIKÉNT ALAKÍTHATJUK AZ ELTELEPÍTETT OLTVÁNYOK KORONÁJÁT?

Az alma és a körte koronaformája. Az alma alanyai M-9, M-27, a körte alanya a birs.

Magassága: 2 – 2,5m, szélessége: 1,5 – 2 m.

Suhángot vagy koronás fácskát telepítünk.

Cél: kevés tartóág és sok termőrész alakuljon ki. Minél többet metszünk, annál később fordul termőre.

Egyszerű betartandó szabályok:

1. az erős felfelé növekedés megakadályozása,
2. vízszintes oldalágak kialakítása, és ezeken dárdák, nyársak nevelése,
3. kis oldalágakat hagyunk a sudár mentén.

Telepítés után 4 – 5 oldal vágat hagyunk, ezeket 30 – 35 cm felett visszametsszük. Ha kevesebb az oldalág, többől lemetsszük és újra alakítjuk a következő évben.

1. év munkái:

- törzs letisztítása
- fővezér konkurens hajtásait eltávolítjuk

Nyugalmi időszak:

- a vezérvesszőt erősebben metsszük, hogy erős vezérnövekedést kapjunk
- oldalvezérek $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ eltávolítjuk, úgy hogy berakodjon termőrészekkel, a meredek, fölfelé törő vesszőket eltávolítjuk többől.

2. év munkái: – konkurens hajtások eltávolítása a fővezér körül

Nyugalmi időszak:

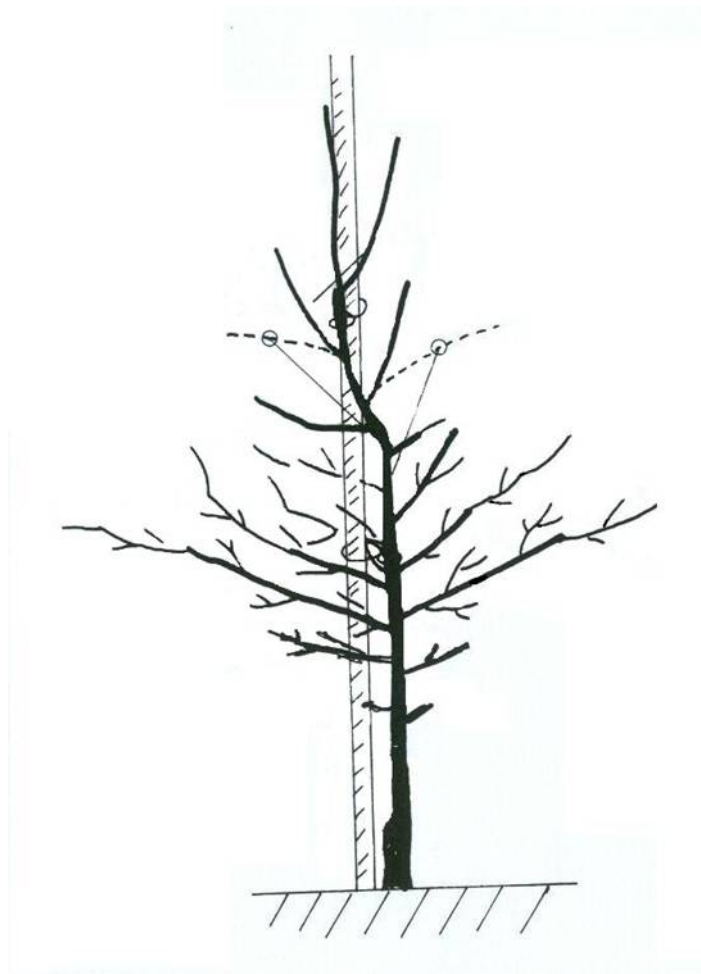
- a vezéren új oldalágakat nevelünk
- a fővezérvesszőt metsszük, amíg a kellő magasságot (2 – 2,5 m) eléri
- oldal vágásokat csak akkor metsszük, ha elágaztatás a növekedés miatt szükséges

3. év munkái: – az erős vízajtásokat többől lemetsszük, az erős oldalajtásokat vissza vágjuk

4. évtől: szinte csak ritkító metszést végzünk

A későbbi években az oldalágakat folyamatosan ifjítani kell.

Módja: Pillar metszés, ággyűrűre metsszünk, az ággyűrűkből fejlődő hajtások közül választjuk ki a megfelelőket, ezekből neveljük az új termőalapot. Egyszerre 1 vagy 2 oldalágat ifjítunk. Az ifjítást folyamatosan végezzük.

3. ábra Karcsú orsó³

A szuperorsó koronaforma kialakítása

Elsősorban az alma koronaformája. Alanyai: M-27; M-9 törpealanyok. Az alany törpésítő hatása csak akkor érvényesül jól, ha a szemzés magasan, a földtől 15–25 cm-re történik. Suhángot telepítünk. Koronába metsszünk 80–100 cm magasan. 4–5 korona vesszőt hagyunk az első évben és a törzset nem tisztítjuk fel. A fákat 4 – 5 éves korukig nem, vagy csak alig metsszük, helyette metszést kiegészítő munkákat végzünk:

- hajtások lekötözése szükség szerint
- termés ritkítása
- hajtások csavarása, roppantása

³ Szerző saját rajza

A támrendszert vagy a telepítés évében, vagy a telepítést követő évben készítjük el. Kettős támrendszert alkalmazunk. A kordonos táंबरendezés mellett minden fa mellé akác támkarót verünk. A vadaktól is védjük fáinkat, mégpedig minden fa törzsére vadvédő hálót teszünk. Ez nem nyújt kellő védelmet, mert alacsony törzsűek a fák, ezért még a telepítés előtt elkészítjük a kerítést is.

4. ábra Szuperorsó⁴

Termőrész metszése

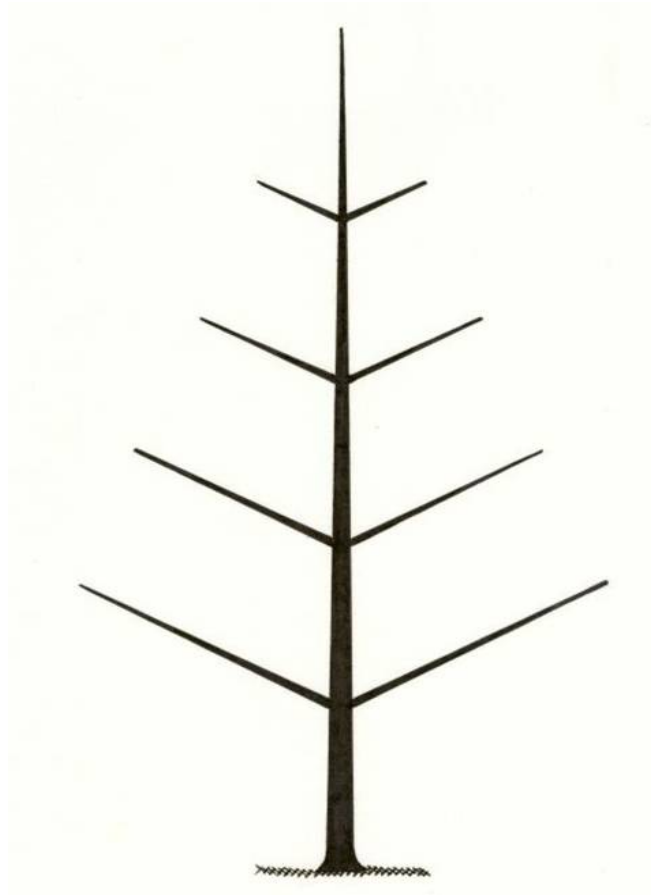
Rendszeres feladat a sűrűsítő részek eltávolítása, hogy a korona belseje is kapjon elegendő napfényt. Fontos az optimális hajtásnövekedés fenntartása. Tudnunk kell, hogy az alma rövid termőrészeken – dárda, termőnyárs – hozza a termését. Szükséges, hogy ezekből elegendő fejlődjön. A termőrügyek differenciálódásának az ideje június, július, ilyenkor alakulnak ki a következő év termését biztosító termőrügyek. A hosszú 30 - 50 cm-es vesszők biztosítják a koronarészek megújulását. Minden hosszú hajtásra legalább három rövid termőrésznek kell jutnia.

8. Csonthéjas termésűek koronaalakító metszése

A csonthéjasok korona kialakítása 3 - 4 évig tart. A természetes korona alakja sudaras. Sudaras koronát csak kombinált koronaformaként alkalmazunk, mégpedig a második vagy a harmadik ágcsoport felett a sudarat eltávolítjuk.

---

⁴ Dr. Gonda István (2000): Minőségi almatermesztés

5. ábra Sudaras korona⁵

---

⁵ Szerző saját rajza

6. ábra Kombinált korona⁶

Őszibarack alakító metszése

Katlan alakú korona kialakításának szabályai.

---

⁶ Szerző saját rajza

Először Buda – Budaörs környékén alkalmazták. Az őszibarack fény- és hőigénye miatt alkalmas koronaformának tűnt. Bevált, jelenleg is az őszibarack jellegzetes korona formája. Egy éves oltványt telepítünk. A faiskolák erős oltványt árusítanak. A sudáron másodrendű vesszők helyezkednek el, ezek felhasználhatók a vázágak kialakításához. Az ápolási és betakarítási munkák könnyebben történő elvégzése miatt alacsony törzset nevelünk. Az alkalmazott törzsmagassága 60 – 80 cm. A sudarat eltávolítjuk. Az utóbbi időben a faiskolák úgynevezett kikatlanozott, koronás oltványokat árusítanak. A koronában lévő 3 – 4 vesszőből neveljük ki a vázágakat. A katlan koronában csak alsó vázágak vannak, ezért a következő években elágaztatjuk a vázágnak meghagyott vesszőket. A 3 – 4 vázágból 8 – 10 vázágat nyerünk. Az első évben a vázágakat erősen, 20 – 30 cm-re, kifelé álló rüggyre metsszük vissza. Fontos a hajtásválogatás; a vessző gerincén felfelé növekvő hajtásokat kb. 10–12 cm-es hajtás hosszúságnál kitorjünk, a vessző két oldalán fejlődő hajtásokat halszálszerűen meghagyjuk. A második évben a vezérvesszőt és az oldalvesszőket is erősen visszametsszük, a hajtásválogatást megismételjük. A korona közepén soha ne hagyjunk hajtásokat, vesszőket, mert az őszibarack melegigényes és fényigényes. A korona közepén fejlődő hajtások leárnyékolják a korona legértékesebb részeit.

- Első év

Minden vázágat metsszünk, erősségének megfelelően. Nyáron az alkalmatlan hajtásokat eltávolítjuk.

- Második év

Minden vesszőt visszametsszünk. A 10 – 15 cm-es oldalvesszőket nem metsszük (termőnyársak).

- Harmadik év

A vázágakat elágaztatjuk, minden vázágat Y – alakban kiterítünk. A 10 – 15 cm-es oldalvesszőket továbbra sem metsszük, ezzel meggátoljuk a vázágak felkopaszodását. Ezek a rövid oldalvesszők a termőnyársak.

- Negyedik év

A vázágakat továbbneveljük. A fejlődő térkitöltő vesszőket meghagyjuk a későbbiekben is.

A további években is ügyelni kell arra, hogy ne kopaszodjanak fel a vázágak.

7. ábra Katlan korona⁷

A kajszi, cseresznye, meggy és a szilva korona alakítása

Vázakorona kialakítása

A vázakoronát a szilva, kajszi, cseresznye és meggyfáknál alkalmazunk. A lényege az, hogy 3 - 4 vázágat nevelünk és a sudarat a 3. vagy 4. évben eltávolítjuk. A faiskolában általában koronás oltványt vásárolunk. Az alkalmazott törzsmagasság 80 - 140 cm, amit a betakarítás módja befolyásol. Rázógép alkalmazása esetén még magasabb törzset is nevelhetünk, a gép típusához alkalmazkodva. Az első évben a sudarat is és az oldalvesszőket is felére vagy harmadára metsszük vissza, erősségüktől függően azért, hogy erős hajtásnövekedést kapjunk. Ezt az erős metszést a negyedik év végéig folytatjuk. A vázágak a vízszinteshez viszonyítva 45- 60 fokos szögben álljanak. Amennyiben túl meredeken fejlődnek a hajtások, még első évben segíthetünk rajtuk úgy, hogy a kívánt szögbe hajlítjuk a hajtásokat és kötöző zsineggel a törzshöz kötjük őket.

A harmadik, negyedik évben a sudarat eltávolítjuk, így lesz igazi váza koronánk. Arra ügyeljünk az átalakítás évei alatt, hogy a vázágak – az a 3 - 4 db –, ne egy helyről induljon fejlődésnek a törzsön, mert később, nagy termés esetén kettéhasad a fa. A vázágak között 10 - 15 cm távolság legyen. Különösen a szilva hajlamos az ágak hasadására.

---

⁷ Szerző saját rajza

8. ábra Váza korona⁸

– Kajszi

Természetes növekedéssel részaránytalan koronát nevel.

---

⁸ Dr. Gyúró Ferenc (1974): A gyümölcsstermesztés alapjai

Alakításkor a sudarat az első évben 20 – 30 cm-re, az oldalvezéreket 4 – 5 rügyre metsszük vissza. Hajtásválogatáskor csak azokat a hajtásokat hagyjuk meg, amelyek az alakításhoz szükségesek. Ikervesszőt vágagnak ne hagyjunk, mert széthasad és mézgásodik. A kajszi alvőrügyekből hajlamos hosszú vesszőt nevelni, melyek a vezérek szerepét átveszik, ezeket hajtásválogatáskor kitörjük. Két ágemeletet alakítunk. Gépi betakarításhoz vázakoronát nevelünk. A betakarításhoz igazodva 80–120 cm-es törzset hagyunk. A befelé növekvő vesszőket kimetsszük.

- Cseresznye

Szabályos sudaras koronát nevel. Ágemeletek egymástól 80 – 100 cm-re helyezkedjenek el.

Törzsmagassága: 80 – 100 cm. Két ágemelet után a sudarat kimetsszük. Gépi betakarítás esetén célszerű 100–120 cm magas törzset nevelni. Ha géppel akarjuk a cseresznyét betakarítani, váza koronát neveljünk. A lerázott gyümölcs a ponyvára esik és nem sérül meg az alatta elhelyezkedő vázágtól. Az oldalvezéreket is visszametsszük, hogy ne kopaszodjanak fel.

- Meggy

Természetes körülmények között laza sudaras koronát nevel. Hajlamos a besűrűsödésre, és a felkopaszodásra is. Hosszú csüngő ágrendszer alakul ki metszés nélkül. Az alkalmazott törzsmagasságot a betakarítás módja határozza meg. Kézi betakarítás esetén a törzs magassága: 80 – 100 cm. Az ágemeleteket 70 – 100 cm-re neveljük ki egymástól, a koronakialakítása 3 – 6 évig is tarthat. A csüngő vesszejű fajtákat tovább neveljük.

Erős metszéssel vágjuk vissza az oldalvesszőket a felkopaszodás megakadályozása miatt. Gépi betakarítás esetén a törzsmagasság a gép típusától függően 100–140 cm lehet.

- Szilva

Természetes gömbkoronát nevel. Gyenge növekedésű, sűrű, tömött korona fejlesztésére hajlamos. Az ágemeleteket 3 – 4 vázágból alakítjuk ki egymástól 70 – 80 cm-re. Két ágemeletet hagyunk, már alakításkor is ritkítunk. Gépi betakarítás esetén vázakoronát nevelünk.

9. Héjas gyümölcsűek alakító metszése

A többi gyümölcsfajhoz hasonlóan a koronába metszéssel határozzuk meg a törzs magasságát. Ezt a munkát magunk végezzük el, ha suhángot vásárolunk. A faiskolában is elvégezhetik a koronába metszést, akkor koronás fácskát vásárolunk. A jól kialakított erős vázágak hosszabb életkorúak, és kiváló a teherbíró képességük is.

- Dió

A dió természetes körülmények között is szép szabályos koronát nevel. A telepítést követő évben lassú fejlődésű. A metszés legkedvezőbb időpontja augusztus. A lassú növekedés miatt az első két évben a korona vesszőket rövidre metsszük vissza, hogy erős növekedésre serkentsük a fákat. 1–1.5 m hosszú hajtásnövekedés az ideális. A hajtásválogatást itt is elvégezzük, hogy a korona vesszők egyenletes térállásba helyezkedjenek el. Még a 2. és 3. évben is erős metszésben részesítjük a fát, hogy a felkopaszodást meggátoljuk. Sudaras és vázakoronaformát is nevelhetünk. A vázakorona nevelése esetén elegendő 6–8 vázág, kialakításuk után a sudarat eltávolítjuk.

- Mandula

A mandula igénytelenebb, de lassúbb növekedésű, mint az őszibarack. Alacsony vagy közép magas törzset nevelhetünk a betakarítás módjától függően. A szokásos korona formái közül a legismertebb a hagyományos kombinált koronaforma. A nagy fényigénye miatt azonban elterjedt a vázakorona is. A korona kialakításának menete hasonló az előzőekben leírt koronaalakításhoz.

- Gesztenye

Magyarországon a gesztenye a Dunántúli erdőkben szórányosan fordult elő. Gesztenye ültetvénynek az oltványokat csak az 1960-s évek végétől kezdték telepíteni a megnövekedett kereslet miatt. Suhángot telepítünk, 100–120 cm-s közepes törzset hagyunk. A dióhoz hasonlóan az első években rövidre vágjuk vissza a vázágnak hagyott vesszőket, hogy intenzív erős hajtásnövekedésre serkentsük az oltványokat. A hajtásválogatást szintén el kell végezni, csak a vázágnak alkalmas hajtásokat hagyjuk meg, egyenletes elrendezésben.

A metszés utáni teendők

A metszéssel nem fejeződik be a munkánk. A lemetszett nyesedéket összeszedjük és elégetjük. Ennek elsősorban növényvédelmi okai vannak. A fertőzött vesszők tovább fertőznek, ha a fa alatt hagyjuk őket. Jelentős mennyiségű kórokozót, kártevőt pusztítunk el, ha azonnal elégetjük a nyesedéket.

A következő munkánk az 1,5 cm átmérőjűnél nagyobb sebek kezelése. A sebeken éles kacorkéssel sima felületet vágunk, – a fűrész durvarecsés felületet hagy – és a gazdaboltokban kapható, lehetőleg környezetbarát sebkezelő anyaggal bekenjük. Használhatunk régi, másra nem alkalmas ólommentes olajfestéket is, melybe gombaölőszert kevertünk.

Fagymentes, téli napokon vagy kora tavasszal még rügyattanás előtt a fákat lemosásszerűen lepermetezzük. Lemosó szereket szintén kaphatunk a gazdaboltokban. Olajos szereket lehetőleg ne használjunk. Őszibarack fáknál kiváló a 2 %-s bordóilé is, mely környezetkímélő anyag, és az őszibarack tafrinás levélfodrosodás betegségének továbbterjedését gátolja. Az őszibarackban a réztartalmú szereket használatától a vegetációs időszakban, óvakodjunk, mert rézérzékeny.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Figyelje meg, hogy milyen tényezők hatnak a korona alakra, mit jelent a csúcsi dominancia, és hogyan befolyásolja a kihajtás erősségét a gyakorlatban!
A megfigyelés helye a tanüzem gyümölcsöse vagy gyümölcsültetvény, ahol a gyakorlati munkát végzik.
2. Tanulmányozza a rendelkezésére álló ültetvényben, hogy hogyan kell a karcsúorsó koronaformát kialakítani a 4 év folyamán?
A koronakialakítás munkafolyamataiban aktívan vegyen részt. A metszés különösebb kézügyességet nem igényel, de a fogásai jól elsajátíthatóak.
3. Határozza meg, hogy melyik gyümölcsfajnál alkalmazzunk katlan koronát, melyek a kialakítás fő szabályai? A koronakialakítás munkafolyamataiban aktívan vegyen részt. A metszés különösebb kézügyességet nem igényel, de a fogásai jól elsajátíthatóak.
4. A váza koronaforma alakításakor, mi befolyásolja döntően a törzsmagasságot, hogyan alakítjuk ki ezt a koronaformát?
A koronakialakítás munkafolyamataiban aktívan vegyen részt. A metszés különösebb kézügyességet nem igényel, de a fogásai jól elsajátíthatóak.

MEGOLDÁSOK

TANULÁSIRÁNYÍTÓ FELADATAI

1. A korona alakját, méretét befolyásolja, hogy milyen fajt telepítünk, például alma vagy dió de az egyes fajták között is jelentős lehet az eltérés. A hajtásnövekedés erősségére ható tényezők között előkelő helyet foglal el a fa életkora. A fiatal koronába metszett oltvány intenzív hajtásnövekedést mutat. A negyedik évre már termőrészek is alakulnak, ugyanakkor a hajtásnövekedése is kiegyensúlyozott lesz. Fontos, hogy a termőre fordulás idejére elérje a termőegyensúlyt a fa. Idős korra csak aránylag kevés, gyenge, vékony hajtás fejlődik, ugyanakkor sok, de apró termés képződik a fákon, nem éri el a minőségi követelményeket, ezért eladhatatlanná válik a gyümölcs. A kihajtás erőssége függ a rügy vesszőn elfoglalt helyzetétől. A metszés után a legfelső rügyé a domináns szerep, érvényesíti a csúcsi dominancia előnyeit. Az almatermésűek esetében a vesszőket, de célszerűbb még a hajtásokat vízszintest megközelítő állásba lekötözni a huzalhoz, a csúcsi dominancia nem érvényesül, és a vesszőn lévő csaknem minden rügy kihajt, termőrészek képződnek.
2. Tanulmányozzuk a törpe alanyra szemzett fák tulajdonságait, és a rájuk vonatkozó betartandó szabályokat. Törpe alanyra szemzett oltványból tudunk elsőrangú karcsúorsó koronát nevelni. A cél az aránylag kis méretű korona kialakítása, mégpedig azért, hogy az ápolási, metszési, majd a betakarítási munkáit könnyebben tudjuk elvégezni. Mindemellett hatékony növényvédelmi munkát tudjunk végezni. Ezért a felfelé törő erős növekedésű vesszőket eltávolítjuk. Vízszintest megközelítő oldalágakat nevelünk, hogy ezeken termőrészek alakuljanak. A sudarat nem kopaszítjuk le, kis oldalágakat hagyunk meg. A hajtásokat lekötjük, lehetőleg a fásodás kezdetén, termőrészek fejlődnek, termőrügyek differenciálódnak. A rajtuk lévő termést ritkítjuk, a termésszabályozás előírásainak megfelelően. A kialakítás menete a következő. Törpe alanyra szemzett oltványt, suhángot telepítünk. Az eltelepített suhángot koronába metsszük. Az alacsony törzs 60–80 cm felett 4–5 egészséges rügyet hagyunk, felette lemetsszük a suhángot. Az évek folyamán a hajtásokat lekötjük, az erős felfelé törő hajtásokat eltávolítjuk. A hajtásokat a sudáron körkörösén orsó formában hagyjuk fejlődni.
3. Tanulmányaink során megfigyelhettük, hogy az őszibarack fényigényes, melegigényes gyümölcsfaj. Kína melegebb éghajlatú tájairól származik, és terjedt el világszerte. Tudjuk, hogy a növények környezeti igényeit a származási helyük határozza meg. Ezeknek az ismereteknek a birtokában alakítjuk az őszibarack katlan alakú koronáját. Kikatlanozás után a korona közepén soha ne hagyjunk hajtásokat, vesszőket, mert az őszibarack melegigényes és fényigényes. A korona közepén fejlődő hajtások leárnyékolják a korona legértékesebb részeit. A törzstisztítást az első években feltétlenül elvégezzük. A vágásokat elágaztatjuk, minden vágást Y alakban kiterítünk. A 10 – 15 cm-es oldalvesszőket továbbra sem metsszük, meggátoljuk a vágások felkopaszodását, és ezek a rövid oldalvesszők a termőnyársak.

4. Cseresznye, meggy, kajszi és szilvafáknál alkalmazzuk a váza koronát. Gépi betakarításra is alkalmas koronaforma. 80 - 140cm törzsmagasságot választunk a betakarítás módjától függően. 6 x 4 m ültetési távolságra telepítjük a fákat. Koronába metszés után a fejlődő vesszők közül 3 - 4 vesszőt hagyunk vázágnak, 45 - 60 fokos szögben. A sudarat eltávolítjuk. A vázágak egymás feletti magassága 10 - 15 cm legyen, mert könnyen széthasad a korona. Az alakítás idején a vesszőket erősen metsszük vissza, hogy a felkopaszodást elkerüljük.

MUNKANYELVI

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Ellenőrizze a metszőollót! Hogyan kell megfenni a metszőollót!

---

2. feladat

Határozza meg a konkurens vessző fogalmát

---

3. feladat

Ismertesse, hogy mit kell figyelembe venni a szilva alakító metszésekor!

---

4. feladat

Határozza meg, hogy hány évig alakítjuk a csonthéjasok koronáját!

MIKÉNT ALAKÍTHATJUK AZ ELTELEPÍTETT OLTVÁNYOK KORONÁJÁT?

5. feladat

Indokolja meg, hogy miért metsszük vissza a cseresznye oldalvezéreit minden évben!

---

6. feladat

Nevezze meg, hogy milyen zöldmunkával tudjuk a kajszi koronaalakulását fegyelmezni!

---

7. feladat

Ismertesse, hogy hogyan alakítjuk ki a kajszi vázakoronáját!

---

8. feladat

Hány éves őszibarack oltványt telepítünk?

---

9. feladat

Határozza meg, hogy hány cm legyen az őszibarack törzsmagassága!

---

10. feladat

Indokolja meg, hogy hány vesszőt hagyunk meg vázágnak az őszibarack esetében, és miért van annyi vázágra szükség!

---

11. feladat

Ismertesse, hogy nyáron milyen munkával tudjuk korlátozni a hajtások számát az őszibarack ültetvényben!

---

12. feladat

Mire kell ügyelni a nem termő és a termőre fordult őszibarackosban?

---

13. feladat

Milyen szabályokat célszerű betartani a karcsú orsó metszésekor?

---

14. feladat

A karcsú és szuperorsó almát miért szemezzük törpe alanyra? Aláhúzással válassza ki a helyes választ! (több helyes válasz is lehetséges)

- jól alkalmazkodik a szárazsághoz
- könnyen, akár a földön állva is elvégezhető az ápolási és betakarítási munkái.
- átadja törpésítő hatását a rászemzett nemesnek.
- hatékony a növényvédelmi munka
- kicsi a kézimunka igénye

MUNKANYELVI

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Ellenőrizze a metszőollót! Hogyan kell megfenni a metszőollót!

Összezárt állapotban a fény felé tartva nem lehet rés a vágó- és a támasztópenge között. A metszőollót mindig szétszedve a domború oldalán fenjük. Bal kezünkkel kitámasztjuk az ollót, jobb kézzel a penge tövétől haladunk körkörös mozgással. Először a durva fenőkővel, majd a finom fenőkővel fejezzük be a fenést. A pengét megtöröljük, megolajozzuk és összecsavarozzuk. Papírlapon próbáljuk ki az ollót.

2. feladat

Határozza meg a konkurens vessző fogalmát

A sudár a korona főtengelye, és a vele versenyző hajtásokat nevezzük konkurens hajtásoknak. Azért, hogy a sudár hajtásnövekedését ne veszélyeztesse semmi, ezeket már a nyári zöldmetszésnél is eltávolíthatjuk.

3. feladat

Ismertesse, hogy mit kell figyelembe venni a szilva alakító metszésekor!

A szilva alakító metszésekor figyelembe kell venni, hogy sűrű, tömött koronát nevel. Az ágemeleteket 3 – 4 vázágból alakítjuk, két ágemeletet hagyunk. Már alakításkor is ritkítunk.

4. feladat

Határozza meg, hogy hány évig alakítjuk a csonthéjasok koronáját!

A csonthéjasok koronáját általában 4–5 év alatt alakítjuk ki.

5. feladat

Indokolja meg, hogy miért metsszük vissza a cseresznye oldalvezéreit minden évben!

Azért metsszük a cseresznye oldalvezéreit vissza évente, hogy ne kopaszodjanak fel a vázágak.

MIKÉNT ALAKÍTHATJUK AZ ELTELEPÍTETT OLTVÁNYOK KORONÁJÁT?

6. feladat

Nevezze meg, hogy milyen zöldmunkával tudjuk a kajszi koronaalakulását fegyverezni!

Évente a rendszeres hajtásválogatással tudjuk kajszi növekedését befolyásolni.

7. feladat

Ismertesse, hogy hogyan alakítjuk ki a kajszi vázakoronáját!

A vázakorona alakításánál három vázágot hagyunk meg és a sudarat kimetesszük. 80–100 cm magas törzset hagyunk. A korona belseje felé növekvő vesszőket eltávolítjuk.

8. feladat

Hány éves őszibarack oltványt telepítünk?

Egy éves koronás oltványt telepítünk. A faiskolában már kikatlanozzák.

9. feladat

Határozza meg, hogy hány cm legyen az őszibarack törzsmagassága!

Az őszibarack törzsmagassága 60 – 80 cm. A későbbi munkákat könnyen, földről tudjuk elvégezni, mint a metszés, zöldmunkák, betakarítás.

10. feladat

Indokolja meg, hogy hány vesszőt hagyunk meg vázágnak az őszibarack esetében, és miért van annyi vázágra szükség!

3 – 4 vesszőt hagyunk meg vázágnak, és ezeket erőteljesen metsszük vissza. A második évben az elágaztatott vesszőkből már 6 – 8 vázágot hagyhatunk.

11. feladat

Ismertesse, hogy nyáron milyen munkával tudjuk korlátozni a hajtások számát az őszibarack ültetvényben!

Nyáron hajtásválogatást végzünk. A befelé növekvő, sűrűsítő hajtásokat eltávolítjuk. A korona belseje szellős, napfényes lesz.

12. feladat

Mire kell ügyelni a nem termő és a termőre fordult őszibarackosban?

Térkitöltő ágakat hagyunk a vázágakon, hogy ne kopaszodjanak fel a fák.

13. feladat

Milyen szabályokat célszerű betartani a karcsú orsó metszésekor?

Feltétlenül ügyelni kell arra, hogy a felfelé növekedést megakadályozzuk! Ezért az erős növekedésű vesszőket eltávolítjuk. Vízszintest megközelítő oldalágakat nevelünk, kötözéssel segítjük, így dárdák és nyársak, azaz termőrészek alakulnak. A hajtások lekötözése mellett, a jó helyzetű erős hajtásokat csavarással gyengítjük. A negyedik évtől ifjítjuk a fát, az alsó vágágakból évente egyet eltávolítunk, ágygyűrűre metszve.

14. feladat

A karcsú és szuperorsó almát miért szemezzük törpe alanyra? Aláhúzással válassza ki a helyes választ! (több helyes válasz is lehetséges)

- jól alkalmazkodik a szárazsághoz
- könnyen, akár a földön állva is elvégezhető az ápolási és betakarítási munkái.
- átadja törpésítő hatását a rászemzett nemesnek.
- hatékony a növényvédelmi munka
- kicsi a kézimunka igénye

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Dr. Gonda István: Minőségi Almatermesztés. PRIMOM Vállalkozásélénkítő Alapítvány, Nyíregyháza 2000.

Dr. Gyúró Ferenc: A gyümölcsstermesztés alapjai. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1974.

AJÁNLOTT IRODALOM

Főző József és Bagoly László: Gyümölcsstermesztés I. Mezőgazdasági kiadó, Budapest 1982.

Deák I. – Főző J. – Román H. – Dr. Tóth B.: Gyümölcsstermesztés II. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1989

Főző József – Keszei Attila és Dr. Tóth Bertalan: Gyümölcsstermesztés III, IV. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1984

Dr. Gonda István: Minőségi Almatermesztés. PRIMOM Vállalkozásélénkítő Alapítvány, Nyíregyháza 2000.

Dr. Gyúró Ferenc: A gyümölcsstermesztés alapjai. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1974.

Dr. Ináncsy Ferenc: Az integrált almatermesztés gyakorlati kézikönyve. Gyümölcs és Dísznövény termesztési Kutató Fejlesztő Intézeti Rt. Állomása, Újfehértó 2001.

Dr. Mohácsi M. – Dr. Maliga P. – Dr. Gyúró F. – A gyümölcsfák metszésének kézikönyve. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1986.

Soltész Miklós: Integrált gyümölcsstermesztés, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1997.

A(z) 2228-06 modul 010-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
31 622 01 0010 31 02	Gyümölcsstermesztő
54 621 04 0010 54 01	Kertész és növényvédelmi technikus

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
20 óra

MUNKANYAG

MUNKKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató